

Duševní vlastnictví a psychiatrie

Hort V.

Všeprístupující principy vlastnictví se ujímají našeho bytí sotva odkápneme do tohoto světa. Jsou nejpodstatnější entitou naší lidské existence. Metamorfozují se, zrají, diferencují, duchovní i hmotní tak, že nakonec již nedohlédneme jejich podoby a propojení.

Máme, vlastníme první botičky, naučili jsme se mluvit, zrajeme a vyplňujeme se. Ale nepatří ty botičky také tomu, kde nám je obouval, a ten jazyk - je náš, když je mateřský? Kolik toho patří učitelům, kultuře, těm, které milujeme, kterým věříme?

Člověk se učí, aby věděl, a tedy i vlastnil a měl. Když má, tak i může. Začíná se dotýkat moci, kterou pak aktivuje již jen smět - přivlastňovat si svět, i druhé...

Moc má kouzlo, charisma, které vábí přivlastňování a hledá dominanci. S tou, někdy nepostřehnutelně, může přicházet uzurpace. Zatímco stojíme pod vysokými věžemi, tribunami a někdy i katedrami a sledujeme ty, co se pod nimi sklání do různých směrů a k různým obzorům, jak poznáme kolik z jejich víry, představ a myšlenek patří jim a vyrůstá z jejich vnitřní podstaty a poznání? Jak určíme co z nich si přivlastnil, nebo spíše kolonizoval chór těch, kteří se naučili k nim promlouvat, kazatelů, co umí, co si osvojili a vlastní ten jednou ritualizovaný, jindy sofistický prostředek k vlastnění vlivu. Kolika z nich šlo o poctivé sdílení myšlenek, víry a cesty s ovečkami, které se jim svěřily a které pak vedou?

„Vlastnictví duše“, onomu, snad neuchopitelnému, fenoménu se lidé odjakživa snažili porozumět. Vytvářeli různá učení, přístupy a výklady jak ho poznat. Společné jim nejčastěji je to, že by ho rády i nějak ovlivňovaly a případně upravovaly. Upravovatelů tohoto vlastnictví, jejich metod, forem a podob, jejich institucionalizací, je mnoho.

Jednou z nich je i psychiatrie. Svět se globalizuje, věda propojuje. Doména duševního vlastnictví se (jako jiné oblasti) v medicíně rozpouští. Prolíná do ní filozofie, psychosociální rozměr i mikrokosmos fyzikálně chemických dějů - ohlásila se molekulární psychiatrie a možná čeká psychiatrie elementárních částic. Oblast, kam všude může být kapitál psychiatrie ukládán, nebo z něj bráno, se klene nad celým obzorem psychiky. Mnoho profesionálů se ho může, a rádo, ujímat. Různými cestami se do sféry jejich zájmu dostávají ti, kteří pro své zneklidněné nitro potřebují klid a bezpečí pří-

stavu. Dostávají se do přístavů blízkým našemu oboru, kde je kotviště nabízené podle toho, jak si bloudění a trmácení hledajících vysvětlí, jak si ho „přivlastní“. Neutrální návštěvník se tak setká s bohatou nabídkou jednoduchých ordinací, středisek, dílen, ale i vznešenějších sanatorií, center, institutů. Jejich nabídka bude všední i lákavá, až si člověk někdy povzdechne, co vše je od života možné chtít a mít. Výrazně se o to budou zasluhovat ti, jejichž profesionalita vyrostla a opírá se o exkluzivní psychoterapeutickou erudici. Často je zdůrazňováno, že jde o pomoc „komplexní“, kde si tápající může snadněji představit, že oproti běžnému postupu jde o něco navíc. Méně nápadná, ale sebejistá, bude nabídka těch, kteří se vycvičili v mikrokosmu a přivlastňují si chemickou podstatu duše. Cítí, že za nimi stojí impaktovaná, metalizovaná (pardon: metaanalyzovaná) věda.

Hledající tak může najít kormidelníka, který mu nabídne plavbu k osvobozenému, autentickému, harmonicky naplněnému životu s prohloubeným sebepoznáním, schopností uplatnit své dosud nepoznané vlohy a vyváznout z konfliktů. Může si představit, že popluje za štěstím.

Skromnější se může obrátit do nižšího patra velkorysé nabídky a chtít jen něco proti stresu, smutku, nebo jen pro lepší spaní. Bude spoléhat na neurovědy, kam se přesunul biofyzikálně chemický proud porozumění duševnímu vlastnictví, které ho obkličují řadou věd a podvěd, a možná už jsou v předpokoji vědomí, jen jeho individualizovaná subjektivita je pro něj (naštěstí?) neprostupná. Pan Novák tam nejspíše nebude zdržován titěrnými dotazy, postačí součet znaků, dotazník a třeba i některé nejmodernější vyšetření – a v laboratoři mu najdou vhodný prostřek. Jen pan Vocásek, nespokojený se svým jménem, tam asi pomoc nenajde a musí jít jinam, kde se ho na to budou umět zeptat.

Vlastnění a přivlastňování, kolik jen podob, od těch kriminálních po ušlechtilé, může mít. Jejich vzájemné prolínání je v našem teritoriu inherentní. Jeho lodivodi kormidelníci tak vyjíždějí se svými pasažéry do různých směrů a dálek. Někteří i tam, kde již roku 1516 tušil ostrov Thomas More a nazval ho pak Utopií. Odjíždějí-li tam poutníci s nadějí a odhodlaně, není jim asi legitimní toto vlastnictví brát, svěřili ho, i své honoráře, jiným.

Frontová linie, která se – tu neznatelně, tu ost-

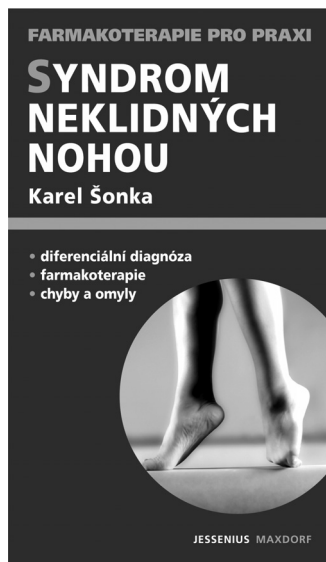
ře – táhne naším „biopsychosociálním“ územím, které všichni uznáváme, se současně zdá být klidná. Konfrontace přešla k rivalitě a dále koexistenci, nyní je deklarovaná synergická spolupráce. Vztahy psychiatrie a psychoterapie se uklidnily, zanařikání je slyšet jen občas. Potenciální divergence (ke kterým nelze přidat znaménko) latentně trvají. Psychiatrie dnes opravdově uznává, že se bez psychoterapie neobejde, naopak to tak asi úplně neplatí. Možná jde ještě o ozvěnu velkého vstupu psychoterapie na scénu po roce 1989. Psychoterapeutické hnutí (nebo jen soubor jeho protagonistů) začal nárokovat zásadní, nezávislou úlohu a jednání nebyla snadná.

Jen pro připomenutí: byla to psychiatrie, která (vedle řady ponižování) umožňovala v posledních dvou dekádách totalitu etablování psychoterapeutického výcviku stovkám zájemců. Ve vývojovém paradoxu tehdy psychiatři zástupci spoluusilovali o uznání psychoterapie jako oboru, aby pak toto stanovisko v 90. letech změnili na požadavek funkční specializace, která však byla psychoterapeutům málo. Ke změně stanoviska vedl ofenzivní nástup psychoterapeutických představitelů a jejich nároky, které by prakticky vedly k vyvážení psychoterapeutického vzdělání z přípravy na psychiatrickou kvalifikaci. Zřejmě by to vedlo i k jejímu prodloužení a prodražení. Psychoterapeutická sekce psychiatrické společnosti se tehdy záhy rozpadla a rychle došlo ke zformování různých škol a směrů emancipované psychoterapeutické fronty, která (alespoň její významná část) nechtěla mít s psychiatrií nic společného – ač její praktikanti de facto operovali i v jejím kódo-

vém (F) poli. Stojí za to zmínit, že i jinde a jindy se odehrávalo něco podobného. Profesori Harvardské univerzity T. Hackett a N. Cassem se ve své učebnici „General Hospital Psychiatry“ (1997, 2004), věnují konzultační, v jejich pojetí psychomaticky orientované psychiatrii (k Heinrothovu termínu psychosomatický, 1818, poprvé přidal slovo medicína analytik F. Deutch ve 20. letech 20. stol., který později se svou manželkou Helenou emigroval do USA a později pracoval právě v Bostonu). Oba autoři zmiňují potíže se vzděláváním v této psychiatrické oblasti, které se plně etablovalo po roce 1975. Mezi důvody pro jeho zakotvení (vedle jiného) byl i „masivní útok na psychiatrii vedený armádou samozvaných poradců a psychoterapeutů, kteří nárokovali stejné postavení jako psychiatři a stejné uznání od plátců třetích stran“. Že to nebylo snadné utkáni svědčí i zmínka, že pro soupeření byli získáni i psychiatři, kteří jinak viděli své profesní uplatnění v čisté psychoterapii.

Úvaha o duševním vlastnictví a psychiatrii vychází z toho, že psychiatrie je (ještě stále) oborem medicíny klinické (uvádělo se, že jde pátý hlavní obor) a mezi těmito obory je tím (ještě stále), který je, měl by být, nejdopovědnějším adresátem starosti o nemocné a jejich duševní vlastnictví. Nepochybně k tomu ale potřebuje, aby jeho „biopsychosociální“ náruč byla dost kompetentně a korektně rozevřená, aby správně rozuměla a byla také citlivá, aby dost slyšela. A v době, kdy pasažéři po staletí nastupují ke vzdáleným plavbám, by měla být trochu i „metalizovaná“.

Doc. MUDr. Vladimír Hort, CSc.

SYNDROM NEKLIDNÝCH NOHOU

Karel Šonka

Syndrom neklidných nohou je neurologické onemocnění spojené s periodickými pohyby dolních končetin při usínání, popř. při přechodu do tepla. Při této poruše jsou nepříjemné pocity zaháněny rytmickými stereotypními pohyby nohou, dochází proto k častému probouzení a ke snížené kvalitě spánku.

*Maxdorf 2006, 90 str., edice Farmakoterapie pro praxi / Sv. 13
ISBN: 80-7345-090-9, Cena: 195 Kč, formát: 110 x 190 mm, brož.*

Objednávku můžete poslat na adresu: Nakladatelské a tiskové středisko ČLS JEP, Sokolská 31, 120 26 Praha 2, fax: 224 266 226, e-mail: nts@cls.cz